

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Tekstit ja kirjoittaminen toisen kielen oppimisen näkökulmasta.....	3
2.1 Tekstin kokonaisrakenne	3
2.2 Lauserakenne	6
2.3 Kirjoittaminen toisen kielen näkökulmasta	8
2.3.1 Kirjoittamisen opetus	9
2.3.2 Reading to Learn -menetelmä käytännössä	14
3. Aineisto	17
3.1 Tutkimuksen informantit	17
3.2 Aineiston tekstit tutkimuskohteena	20
4. Mallintaminen tekstin eri tasoilla.....	22
4.1 Mallitekstit.....	22
4.1.1 Mallitekstin käsittely oppitunneilla.....	23
4.1.2 Mallitekstin kokonaisrakenne	27
4.1.3 Yhteisen kirjoittamisen oppitunti	33
4.1.4 Yhteisen tekstin kokonaisrakenne.....	35
4.1.5 Kahden mallitekstin lausemallit.....	38
4.2 Opiskelijoiden tekstit.....	42
4.2.1 Mallia hyödynnetty paljon kokonaisrakenteessa	46
4.2.2 Mallia hyödynnetty jonkin verran kokonaisrakenteessa	48
4.2.3 Mallia hyödynnetty vähän kokonaisrakenteessa.....	51
4.3 Opiskelijoiden tekstien lauserakenteet	54
4.3.1 Eksistentiaalilause	55
4.3.2 Kopulalause.....	60
4.4 Itsetuotetut kohdat oppijoiden teksteissä.....	64
4.4.1 Lisäys tekstissä.....	64

4.4.2 Lisäys tekstin lopussa.....	68
4.4.3 Itsetuotetut sanat.....	70
5. Lopuksi.....	73
Lähteet.....	77
Liite 1: Malliteksti.....	81
Liite 2: Yhteinen teksti.....	83
Liite 3: Teksti 1	84
Liite 4: Teksti 3	85
Liite 5: Teksti 6	86
Liite 6: Teksti 11	87
Liite 7: Teksti 12	88

1. Johdanto

Malliteksti on teksti, joka toimii opetuksessa prototyyppisenä mallina jonkin asian ilmaisemiselle. Mallitekstistä prototyyppisen tekee sen hyvin yleinen ja normien mukainen rakenne ja kieli. Mallitekstiä voidaan käyttää apuna tekstien kirjoittamisen opetuksessa. Mallitekstistä voidaan esimerkiksi katsoa mallia siihen, miten tietty teksti tulisi aloittaa tai missä järjestyksessä asiat tulisi esittää tekstissä. Toisella kielellä toimittaessa malliteksti toimii myös kielellisenä mallina. Kun kielitaitoa ei ole vielä tarpeeksi, voi mallitekstistä lainata osia omaan kirjoittamiseen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa tekstilähtöisen opetuksen mahdollisuuksia aikuisten maahanmuuttajien suomen kielen alkeisopetuksessa. Tutkimuksen aineisto on kerätty aikuisten maahanmuuttajien työvoimapolitiiselta suomen kurssilta, jossa oli opiskeltu suomea viisi viikkoa. Kurssi oli 50 päivää kestävä latinalaista aakkostoa kertaava kurssi ennen kotoutumiskoulutusta. Aineisto on kerätty loppuvuonna 2016 ja tutkija toimi kyseisen kurssin opettajana.

Aineiston keräämisessä ryhmän kanssa käsiteltiin malliteksti ja kirjoitettiin sen pohjalta yhdessä teksti, joka mukaili mallitekstin kokonaisrakennetta. Opetustapahtuma hajautettiin kolmelle päivälle, joista viimeisellä kurssilaiset kirjoittivat oman tekstin kahden mallin pohjalta. Kirjoittamisen apuna opiskelijat saivat käyttää yhdessä käsiteltyä mallitekstiä ja yhdessä kirjoitettua tekstiä. Aineiston tekstejä tarkastellaan pohtien mallitekstien hyödyllisyyttä ja käyttöä itsenäisen kirjoittamisen apuna. Opetuksessa käsitelty malliteksti sisälsi kaksi kuvaa ja niihin liittyvän tekstin. Mallitekstin avulla opetettiin siis kuvasta kirjoittamista.

Mallitekstin käsittelyssä harjoitettiin myös luetun ymmärtämisen taitoa. Alkeistasolla (A1) luetun ymmärtämisen tavoitteena on oppia löytämään tekstistä tarvittava tieto. Koko tekstiä ei tarvitse siis ymmärtää. A1-tasolla opetuksessa käytetään usein lyhyitä arkielämään liittyviä tekstejä ja viestejä. Tekstin tukena on usein myös kuva. (Tani 2008: 6). Mallitekstiä käsiteltiin tunnilla tarkan lukemisen keinoin. Tämän jälkeen vastattiin siihen liittyviin luetun ymmärtämisen kysymyksiin. Mallitekstin käsittelyn jälkeen itsenäistä kirjoittamista lähdettiin harjoittelemaan tuetusti.

Kielenopiskelun alussa kohdekielen tuottaminen on usein haastavaa vähäisen sanaston ja rakennetiedon takia. Käsiteltävä sanasto on usein myös listamaista asioiden nimeämistä.

den mukaan. Vaiheilla on tehtävänsä tekstilajin rakentumisessa. Funktion näkökulmasta vaiheet ovat tekstin kokonaisrakenteen osia, jotka ovat tunnusmerkkisiä tietyn tekstilajin muillekin teksteille. Esimerkiksi kertomuksessa on yleensä ALKUASETELMA, TAPAHTUMAKETJU ja LOPPURATKAISU. Prototyypinen kertomus siis sisältää nämä vaiheet, jotka toimivat omissa tehtävissään tekstissä. Esimerkiksi ALKUASETELMA esittelee kertomuksen henkilöt ja luo taustan kertomuksen tapahtumille.

Tekstin kokonaisrakennetta voidaan tarkastella vaiheiden näkökulmasta. Tekstien osia voidaan tarkastella semanttisesti tai funktionaalisesti. Semanttisessa tarkastelussa tekstin merkityksien rakentumista ja merkityssuhteita tekstin sisällä tarkastellaan. Funktionaalisessa taas pohditaan tekstin osia niiden kommunikatiivisten tavoitteiden näkökulmasta. Tämän lisäksi voidaan tarkastella tekstin osien välisiä suhteita. (Mäntynen 2006: 46). Tekstin osien välisiä suhteita on tutkinut muun muassa Komppa (2012). Hän tarkasteli suomi toisena kielenä -ylioppilaskirjoituksen kirjoitelmien kokonaisrakennetta retorisen rakenteen teorian avulla. Komppa (2012) pohti tekstin osien suhteita funktionaalisesta ja visuaalisesta näkökulmasta. Tekstin nähdään siis yleisesti olevan osiensa summa. Sen rakenne ja vaiheet sekä niiden sisällöt ja funktiot määrittävät tekstin lajia.

Vaiheiden lisäksi tekstistä voidaan löytää myös jaksoja, jotka tuovat vaiheisiin jotakin lisää. Vaiheet ovat välttämättömiä osia, kun taas jaksot pienempiä eräänlaisia lisäyksiä vaiheisiin. Esimerkiksi kertomuksen tapahtumaketjuun saattaa liittyä useampi tapahtuma ennen loppuratkaisua. (Shore 2014: 38 -41). Genrepedagogiikassa vaiheiden ja jaksojen avulla opetetaan erilaisten tekstilajien tarkkaa lukemista ja kirjoittamista koulussa. Mallitekstistä etsitään tekstilajille tyypilliset vaiheet ja niiden sisältöjä tarkastellaan oppijoiden kanssa yhdessä. Vaiheiden sisällöissä keskitytään siihen, miten merkitykset rakentuvat erilaisten kielellisten keinojen avulla. Näin harjoittelemalla tarkkaa lukemista oppijaa valmistetaan kohtaamaan koulun monet eri tekstilajit.

Tekstejä on niin laaja kirjo, että niiden tyhjentävä luokittelu tiettyjen tekstilajinimitysten alle on vähintäänkin vaikeaa. Tämän tutkimuksen tekstit eivät kokonaisrakenteensa tai päämääränsä mukaan sovi oikein mihinkään Shoren (2014: 48 -49) esille tuomaan tekstilajimääritelmään. Shore (2014: 47 -51) tuokin esiin, että jako on sovellettu suomalaiseen yläkouluun ja lukioon sekä sen, että jako on tarkoitettu opetusta auttavaksi työkaluksi, jota voidaan laajentaa tai supistaa.

